

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА ПРОГРАМИ ДІЙ СЛІДЧОГО НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

TYPICAL INVESTIGATOR SITUATIONS AND PROGRAMS OF ACTIONS OF AN INVESTIGATOR AT THE INITIAL STAGE OF THE INVESTIGATION OF WAR CRIMES IN UKRAINE

Шевчишена К.П., здобувачка

Науково-дослідний інститут публічного права

У статті наголошено, що типові слідчі ситуації та програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні залежать від наступних критеріїв, зокрема: вид вчиненого воєнного злочину, територія на якій вчинено такий злочин, потерпілих осіб, об'єктів вчиненого злочину, способу та засобів злочинних дій, слідчої картини, наявності або відсутності відомостей про особу злочинця. Обґрунтовано, що кожна слідча ситуація на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні, має характерний перелік тактичних задач, відповідно яких формуються програми спільних дій щодо проведення комплексу слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Досліджуючи слідчо-судову було встановлено, що 87% слідчих ситуацій не є сприятливими розслідування воєнних злочинів в Україні. Саме тому слідчому з урахуванням набутих знань та досвіду в більшості випадків необхідно самому визначити оптимальну послідовність слідчих (розшукових) дій в залежності від виду вчиненого воєнного злочину. Відповідно програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні залежить від слідчої ситуації, складеного плану та необхідності взаємодії з різними суб'єктами, що безпосередньо впливають на певні дії правоохоронних органів в залежності від виконуваних завдань. Відзначено, що формування програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні залежить від виду вчиненого злочину та слідчої ситуації, що склалася. Обґрунтовано, що методика, як програма розслідування воєнних злочинів (вбивств і заподіяння тілесних ушкоджень, масових вбивств, зґвалтувань, крадіжок, грабежів та розбоїв, незаконного позбавлення волі, нелюдського поводження, катування, захоплення заручників, примусового переміщення та депортації, злочинів, пов'язаних з пожежами, злочинів проти довкілля, злочинів у сфері використання комп'ютерів, систем і комп'ютерних мереж тощо) будується на обов'язковій спільній налагодженій багатовекторній та різноплановій діяльності двох і більше органів, служб, відомств, що також передбачає спільну співпрацю з населенням, громадськими формуваннями, ЗМІ, державними органами і недержавними структурами.

Ключові слова: кримінальне провадження, розслідування, початковий етап воєнних злочинів, типові слідчі ситуації, слідчі (розшукові) дії, слідчий.

The article emphasizes that typical investigative situations and action programs of the investigator at the initial stage of the investigation of war crimes in Ukraine depend on the following criteria, in particular: the type of war crime committed, the territory in which such a crime was committed, the victims, the objects of the crime committed, the method and means of criminal actions, trace pattern, presence or absence of information about the identity of the criminal. It is substantiated that each investigative situation at the initial stage of the investigation of war crimes in Ukraine has a characteristic list of tactical tasks, according to which programs of joint actions are formed regarding the conduct of a complex of investigative (search) and covert investigative (search) actions. Investigating the court, it was established that 87% of investigative situations are not favorable for the investigation of war crimes in Ukraine. That is why the investigator, taking into account the acquired knowledge and experience, in most cases needs to determine the optimal sequence of investigative (search) actions depending on the type of war crime committed. Accordingly, the action program of the investigator at the initial stage of the investigation of war crimes in Ukraine depends on the investigative situation, the prepared plan and the need to interact with various subjects that directly affect certain actions of law enforcement agencies depending on the tasks performed. It was noted that the formation of the action program of the investigator at the initial stage of the investigation of war crimes in Ukraine depends on the type of crime committed and the existing investigative situation. It is substantiated that the methodology, as a program of investigation of war crimes (murders and infliction of bodily harm, mass murders, rapes, thefts, robberies and robberies, illegal deprivation of liberty, inhuman treatment, torture, hostage-taking, forced transfer and deportation, crimes related to with fires, crimes against the environment, crimes in the field of using computers, systems and computer networks, etc.) is built on the mandatory joint established multi-vector and multi-faceted activity of two or more bodies, services, departments, which also involves joint cooperation with the population, public formations, mass media, state bodies and non-state structures.

Key words: criminal proceedings, investigation, initial stage of war crimes, typical investigative situations, investigative (search) actions, investigator.

Актуальність теми. Військова агресія РФ і запровадження воєнного стану в Україні суттєво вплинули на всі сфери нашого життя. На території України російські військові масово вбивають мирних людей, знищують об'єкти інфраструктури та помешкання громадян, гвалтують жінок і дітей, мародерствують та ін. Злочини, скоєні військовими РФ на території нашої держави, є надзвичайно масштабними, і їх фіксування та розслідування потребують дослідження чималого обсягу подій, ретельного збирання значного масиву доказів і проведення численних судових експертиз. У таких умовах перед юридичною наукою та правовою системою постали нові виклики й завдання, які, зі свого боку, передбачають застосування новітніх підходів до їх розв'язання [1; 2; 3, с. 12]. Погодимося та зазначимо, що завданнями початкового етапу розслідування, як зазначає Є.Г. Коваленко, є швидке встановлення наявності або відсутності достатніх даних, що вказують на ознаки злочину, а також обставин, що виключають кримінальне провадження, у зв'язку з чим

вся робота на цій стадії спрямовується на збирання фактичних даних, які в подальшому має бути визнано достатніми для прийняття процесуального рішення [4, с. 444; 5, с. 286]. Для цього потрібна наукова розробка системи загальних і спеціальних методів (криміналістичних технологій) розкриття кримінальних правопорушень у різних слідчих ситуаціях, що й здійснюється криміналістичною методикою розслідування [6, с. 347–348; 7]. Рекомендації таких методик дозволяють правильно оцінити слідчу ситуацію й обрати необхідний напрямок розслідування, в ході якого і з'ясовуються видові ознаки розслідуваного злочину [7, с. 50].

Отже, для будь-якого дослідження щодо розв'язання певного кола проблем, а також застосування новітніх підходів щодо їх вирішення, а особливо з досліджуваної проблематики необхідно всебічне вивчення, як на теоретичному так і практичному рівні. У зв'язку з актуальністю питання розслідування воєнних злочинів в Україні, встановлено на недостатності приділенню уваги у науко-

вій сфері, що прослідковується через незначну кількість комплексних досліджень, у яких розкриваються окремі питання лише фрагментарно без єдиних доктринальних підходів. Розслідування воєнних злочинів в Україні (як і будь-яке інше розслідування) розподілено на етапи, що мають свої відповідні стадії, які в першу чергу розпочинаються з організаційного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою розслідування воєнних злочинів займалися у своїх дослідженнях багато вчених, зокрема К.В. Бахчев, Є.П. Бегалов, С.С. Герасимчук, П.В. Горбасенко, О.М. Дурфенко, М.М. Єфімов, В.А. Журавель, І.В. Загородний, Є.Г. Коваленко, І.І. Когутич, Д.В. Миронов, О.М. Мірковець, С.О. Павленко, В.Г. Севрук, І.С. Сиводєд, Т.І. Синоверська, Р.Л. Степанюк, С.О. Тарасенко, Ю.В. Тищенко, К.О. Чаплинський, Ю.М. Черноус, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітько та ін.

Мета статті полягає у визначенні особливостей типових слідчих ситуацій і характеристик програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. З урахуванням докорінних змін у законодавстві, що були прийняті у зв'язку із збройною агресією РФ метою цього підрозділу є висвітлення типових слідчих ситуацій та програм дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні, а саме: виокремлення суб'єктивних та об'єктивних чинників, що впливають на слідчу ситуацію; класифікація слідчих ситуацій; елементи слідчої ситуації; планування та організацію розслідування; використання організаційних заходів і методичних прийомів під час в залежності від типової слідчої ситуації; взаємодія та координація на етапі організації і підготовки проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування воєнних злочинів. Опитуванням слідчих, встановлено, що на сьогодні недостатня кількість наукових напрацьовань з питань чітко визначених типових слідчих ситуацій та програми дій слідчого (методики відповідно від виду вчиненого воєнного злочину) саме на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні, про що відзначило 89 % опитаних респондентів.

Відповідно такий зібраний оригінальний емпіричний матеріал дасть змогу теоретикам продовжувати дослідження в цьому напрямі [8, с. 78] та використовувати окремі рекомендації (алгоритми (програми) дій слідчого у тих чи інших слідчих ситуаціях) наближені до потреб правозастосовної практики під час розслідування воєнних злочинів в Україні. У зв'язку із чим розглянемо окремі загальні положення, що вже напрацьовані в юридичній науці щодо здійснення розслідування злочинів правоохоронними органами України.

Переважає більшість злочинів характеризується типовими проявами ситуаційної зумовленості розслідування, пов'язаної із наявністю певної сукупності даних, які отримує слідчий і на які спирається в прийнятті рішень, організуючи свою роботу. Типова слідча ситуація – свого роду «абстрагована штучна модель, яка відображає стан наявної у слідчого інформації про обставини злочину й обстановку, що склалася на відповідному етапі розслідування» [9, с. 111; 10].

У зв'язку із вище викладеним, погоджуємося з позицією О. М. Мірковець, який акцентує увагу, що розгляд процесу розслідування як комбінації слідчих ситуацій досить поширений у криміналістиці. Ситуаційна концепція вважається однією з парадигм останнього часу, найбільш перспективним напрямом, із розвитком якого пов'язане вдосконалення криміналістичної методики розслідування злочинів. Ситуаційний підхід дозволяє зафіксувати процес розслідування на будь-якому етапі, деталізувати його, провести аналіз сформованої інформаційної бази, запропонувати найбільш адекватні засоби та методи розслідування [11, с. 112].

Отже, правильна оцінка слідчої ситуації має вирішальне значення у визначенні напрямів пошуку слідів злочину, особи, що його вчинила, та висуненню версій [12, с. 27]. Зміст слідчої ситуації формує система об'єктивних і суб'єктивних компонентів. До об'єктивних слід віднести: 1) наявність та характер наявної в розпорядженні слідчого доказової та орієнтуючої інформації про подію кримінального правопорушення, його місце, час, обстановку, спосіб вчинення, потерпілих й осіб, що його вчинили; слідову картину кримінального правопорушення; 2) наявність потенційних джерел доказової та носіїв орієнтуючої інформації; наявність у розпорядженні слідчого необхідних сил, засобів розслідування та можливості їх використання в певний момент досудового розслідування. Своєю чергою до суб'єктивних компонентів змісту слідчої ситуації належать: 1) внутрішній (психологічний) стан слідчого під час розслідування кримінального правопорушення, рівень його професійних знань, умінь, навичок; 2) наявність комунікативного контакту слідчого з іншими учасниками провадження; 3) соціально-психологічні характеристики потерпілих, свідків, підозрюваних, які можуть вплинути на формування їх позиції в кримінальному провадженні; 4) наявність протидії розслідуванню з боку підозрюваного, а в деяких випадках – і з боку свідків та потерпілих; 5) наявність помилок у прийнятих рішеннях і процесуальних діях слідчого, прокурора, слідчого судді, оперативних працівників та їх наслідки; 6) інші непередбачувані дії осіб, що беруть участь у провадженні [13; 14, с. 108–109].

На сьогодні виокремлюють типові слідчі ситуації: встановлена вся сукупність епізодів злочинної діяльності та затримані всі особи, причетні до злочину, які повністю визнають свою вину; встановлена вся сукупність епізодів злочинної діяльності, але окремі особи, причетні до цих злочинів, не визнають своєї вини чи знаходяться в розшуку; встановлена вся злочинна група, всі її учасники, але вину свою вони не визнають, немає даних про всі епізоди їх злочинної діяльності [15].

Отже, для якісної доказової інформації, що уможливило перспективність притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів є планування розслідування воєнних злочинів, висунення версій, оцінки слідчих ситуацій та відповідного прийняття рішень щодо методики розслідування, застосування сил, засобів, ресурсів, забезпечення залучення фахівців певних галузей, забезпечення діяльності слідчих груп [16].

У цьому плані науковий та практичний інтерес викликають критерії типізації слідчих ситуацій в умовах воєнного стану, запропоновані А. В. Коваленко, який наголошує, що такими критеріями можуть бути ознаки місцевості, на якій були вчинені такі діяння та де ведеться розслідування. Зокрема, типізацію можна здійснити з огляду на ведення бойових дій на таких територіях та їх перебування під окупацією збройних сил або інших військових формувань РФ. За такими критеріями можна виокремити такі типові слідчі ситуації розслідування кримінальних правопорушень (у порядку ускладнення доказової діяльності та спадання сприятливості ситуації): розслідування кримінальних правопорушень, учинених на територіях, які не були окуповані та де не велися активні бойові дії; розслідування кримінальних правопорушень, учинених на деокупованих територіях (як до, так і після деокупації за умови що розслідування відбувається після звільнення місцевості); розслідування кримінальних правопорушень, учинених на тимчасово окупованих територіях; розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території, де ведуться активні бойові дії [17, с. 122].

Початковий етап розслідування вирізняється тим, що слідчий повинен враховувати найбільш типові ознаки злочину, що він розслідує, а також співвідносити їх з конкретною ситуацією, що реально мала місце бути з критичною точки зору, співвідносячи наскільки типові ознаки такої

категорії злочинів можуть співпадати з обставинами, які відомі слідчому на даному етапі розслідування конкретного кримінального провадження [18, с. 43].

Отже, досліджуючи слідчо-судову практику, доходимо висновку, що типові слідчі ситуації та програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні залежать від наступних критеріїв, зокрема: вид вчиненого воєнного злочину, територія на якій вчинено такий злочин, потерпілих осіб, об'єктів вчиненого злочину, способу та засобів злочинних дій, слідової картини, наявності або відсутності відомостей про особу злочинця.

Зважаючи на викладене нами виокремлено наступні типові слідчі ситуації під час початкового етапу розслідування воєнних злочинів:

1. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місце вчинення (територія, яка не окупована), потерпілого, спосіб вчинення та особу злочинця, (злочинців), яких затримано;

2. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місце вчинення (територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території), потерпілого, спосіб вчинення та особу злочинця, (злочинців), яких затримано;

3. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місце вчинення (територія, яка не окупована, територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території), потерпілого, спосіб вчинення, особу злочинця, (злочинців), яких місце перебування невідоме;

4. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місце вчинення (територія, яка не окупована, територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території), потерпілого, спосіб вчинення, не встановлено особу злочинця, (злочинців);

5. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місце вчинення (територія, яка не окупована, територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території), спосіб вчинення, не встановлено потерпілого (загиблого, безвісно зникненого) та особу злочинця, (злочинців);

6. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, спосіб вчинення, потерпілого (загиблого, безвісно зникненого), не встановлено місце вчинення (територія, яка не окупована, територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території) та особу злочинця, (злочинців);

7. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, спосіб вчинення, не встановлено місце вчинення (територія, яка не окупована, територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території), потерпілого (загиблого) та особу злочинця, (злочинців);

8. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, не встановлено спосіб вчинення, місце вчинення (територія, яка не окупована, територія де велися або ведуться активні бойові дії, деокуповані території), потерпілого (загиблого, безвісно зникненого) та особу злочинця, (злочинців);

9. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місце вчинення (територія, яка окупована), потерпілого, спосіб вчинення, особу злочинця, (злочинців) та місце перебування їх невідоме;

10. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, місцевчинення (територія, яка окупована), потерпілого, спосіб вчинення, не встановлено особу злочинця, (злочинців);

11. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, потерпілого, спосіб вчинення, не встановлено місце вчинення (територія, яка окупована), особу злочинця, (злочинців);

12. Встановлено подію вчинення воєнного злочинну, спосіб вчинення, не встановлено потерпілого, місце вчинення (територія, яка окупована), особу злочинця, (злочинців);

Отже, кожна з вище вказаних слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні, має характерний перелік тактичних задач, відповідно яких формуються програми спільних дій щодо проведення комплексу слідчих (розшукових) та негласних

слідчих (розшукових) дій. Досліджуючи слідчо-судову було встановлено, що 87 % слідчих ситуацій не є сприятливими розслідування воєнних злочинів в Україні. Саме тому слідчому з урахуванням набутих знань та досвіду в більшості випадків необхідно самому визначити оптимальну послідовність слідчих (розшукових) дій в залежності від виду вчиненого воєнного злочину.

Саме слідча ситуація детермінує (диктує) особливості тактики проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, зокрема і методики розслідування в цілому, тобто вона зумовлює конструювання слідчих версій, конкретизує етапно диференційовані завдання розслідування й алгоритм дій слідчого на їх вирішення. Отже, диференціювання відповідної слідчої ситуації, так чи інакше, має відбуватись у прив'язці до етапу відповідного розслідування [11, с. 45]. Отже, що за умови володіння теоретичними знаннями про типові слідчі ситуації, які притаманні певному виду воєнному злочину, слідчий, здійснюючи розслідування, буде в змозі висунути слідчі версії щодо події, що відбулась, прийняти тактично правильні рішення, сформулювати план розслідування злочину в найкоротший строк, що стане запорукою досягнення позитивного результату розслідування [18, с. 83].

Для перевірки слідчих версій та вирішення слідчих ситуацій, що виникають на кожному із етапів розслідування (початковому, наступному, заключному) планується та проводиться оптимальний комплекс слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, тактичних комбінацій та операцій. Тому актуальними є дослідження проблем типових слідчих ситуацій й алгоритмів їх вирішення, організації та планування розслідування, тактики проведення окремих процесуальних і непроцесуальних дій і заходів, а також розробки та застосування тактико-криміналістичних комплексів [19, с. 332–350].

Тобто типові програми (алгоритми) розслідування воєнних злочинів, полягають в оцінці слідчої ситуації, після чого слідчий здійснює планування щодо проведення слідчих (розшукових) дій. Воєнні злочини носять багато-епізодний характер, а розслідування таких злочинів відносяться до підслідності різних правоохоронних органів. У зв'язку із чим розслідування воєнних злочинів здійснюється спільно з різними та між різними органами та підрозділами правоохоронних органів, що вимагає спільних заходів і проведення процесуальних дій, відповідно така взаємодія має більш злагоджений широкий контекст, що ефективно впливає на забезпечення національної безпеки під час збройної агресії росії.

Отже, важливим елементом організаційної взаємодії у кримінальному провадженні є складання плану. Переважно у таких планах визначаються: – обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні; – перелік висунутих слідчих версій, які підлягають відпрацюванню (визначення послідовності їхньої перевірки); – перелік слідчих (розшукових) дій та інших заходів (їхня послідовність), які необхідні для встановлення всіх обставин злочинної події; – перелік обставин, які можуть бути встановлені лише за допомогою проведення оперативного-розшукових заходів; – кінцеві й поміжні терміни виконання; – відповідальні особи за кожним пунктом плану [20, 254; 21, с. 93].

Як слушно зазначає, О.С. Тарасенко, що основним критерієм ефективного функціонування державних органів щодо протидії кримінальним правопорушенням є тісна взаємодія та своєчасний обмін інформацією між ними. Інтенсивність обміну інформацією свідчить, зокрема, про рівень функціонування державної системи, яка представляє складне утворення й включає багато рівнів органів, в залежності від того, яке місце в їх діяльності відведене протидії злочинам [25, с. 268]. Відповідно до ст. 216 КПК України розслідування воєнних злочинів віднесено до підслідності Служби безпеки України, а в Офісі Генерального

прокурора створено спеціалізований Департамент з процесуального керівництва у цих злочинах. В умовах великої кількості воєнних злочинів та браку ресурсів, розслідуванням воєнних злочинів займаються ледь не усі органи досудового розслідування [26].

Висновок. Підсумовуючи вище викладене, слід відзначити програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні залежить від слідчої ситуації, складеного плану та необхідності взаємодії з різними суб'єктами, що безпосередньо впливають на певні дії правоохоронних органів в залежності від виконуваних завдань. Встановлено, що типові слідчі

ситуації та програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні залежать від наступних критеріїв, зокрема: вид вчиненого воєнного злочину, територія на якій вчинено такий злочин, потерпілих осіб, об'єктів вчиненого злочину, способу та засобів злочинних дій, слідової картини, наявності або відсутності відомостей про особу злочинця. Отже, кожна з слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні, має характерний перелік тактичних задач, відповідно яких формуються програми спільних дій щодо проведення комплексу слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шепітько В. Ю. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 3 (25). С. 9–20.
2. Kovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science* : Proceedings of the 5th International scientific and practical conference (August 7–9, 2022). SPC-Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 896-903.
3. Шевчук В. Сучасні проблеми криміналістики в умовах війни та глобальних загроз. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 3 (28). 2022. С. 11–27.
4. Коваленко Є. Г. *Наукові засади кримінально-процесуального доказування*: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2011. 444 с.
5. Сиводед І.С. Типові слідчі ситуації, версії та особливості проведення тактичних операцій по встановленню осіб, причетних до вчинення умисних вбивств військовослужбовців під час бойових дій. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 2, том 2, 2017. С. 285–291
6. Криміналістика: підручник / За ред. В.В. Тищенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 555 с.
7. Тищенко Ю. В. Методика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з ухиленням від військової служби. дис. на здоб. наук. ступ. доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Міжнародний гуманітарний університет, Одеса, 2021. 222 с.
8. Севрук В.Г. Поняття та сутність етнічної злочинності. *Форум права : електрон. наук. фахове вид.* 2018. № 4. С. 64–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2018_4_8.pdf. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1495597>.
9. Степанюк Р.Л. Ситуаційний підхід у формуванні методик розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України. *Право і безпека*. 2013. № 3(50). С. 110–115.
10. Бєгалов Є.П. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України. дис. на здоб. ступ. доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2020. 278 с.
11. Мірковець О.М. Розслідування розбоїв, вчинених організованою групою в Україні. дис. на здоб. наук. ступ. кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 – Право). Донецький державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України. Маріуполь, 2021. 258 с.
12. Особливості кримінальних проваджень щодо безвісти зниклих осіб [Текст] : метод. рек. / [Чернявський С. С., Брисковська О. М., Вознюк А. А. та ін.]. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 104 с.
13. Загородный І. В. Розслідування злочинів, пов'язаних із нанесенням тілесних ушкоджень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2018. 242 с.
14. Черноус Ю. М., Синовська Т.І. Криміналістична методика розслідування жорстокого поводження з тваринами : монографія / Юлія Черноус, Тетяна Синовська ; М-во внутр. справ України, Нац. акад. внутр. справ. Київ : Право, 2022. 248 с.
15. Горбасенко П. В. Загальні положення методики розслідування торгівлі людьми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Київ, 2013. 22 с.
16. Дуфенюк О.М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4. 2022. С. 369–374. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/88>.
17. Журавель В. А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків, 2021. 448 с.
18. Миронов Д.В. Розслідування незаконного видобування бурштину. Магістерська робота. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ. 2022 93 с.
19. Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації : монографія. Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2013. 440 с.
20. Чаплинський К. О. Проблемні питання взаємодії слідчих та оперативних підрозділів національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2022. Вип.4(100). С. 247–258.
21. Чаплинський К. Координація взаємодії слідчих та оперативних підрозділів національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного часу. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 89–95.
22. Тарасенко С. О. Порядок взаємодії слідчого та оперативного працівника при ознайомленні з матеріалами оперативно-розшукової справи. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листоп. 2013 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2013. С. 268–269.
23. Що робити, якщо ви стали свідком воєнного злочину? Сайт Право в умовах війни. URL: <https://law-in-war.org/shho-robyty-yakshho-vy-staly-svidkom-voynennogo-zlochynu/>.